

ALMÁSI BALÁZS

Zöld(?) mustra

Green(?) muster

LEKTOR I SZILÁGYI KINGA

KALANDOZÁS A DEFINÍCIÓK DZSUNGELÉBEN

A rendszerváltás óta jelentős társadalmi és területhasználati változások figyelhetők meg Magyarországon. Az átalakulás a nyugat–dunántúli s a főváros környéki területeken a legszembetűnőbb. A „fejlődés” újabb és újabb igényeket hívott, s hív napvilágra, eddig nem

létező elvárásokat támasztva többek között a tájépítészet szakterületével szemben is. A szakma, válaszolva a kihívásokra, megkezdte saját belső megújítását. Ez leginkább a szakmai nyelvhasználat újraértelmezésében, új definíciók, fogalmak megjelenésében érhető tetten¹. A szakmán belüli különböző szakterületek időben más–más ritmusban reformálják, reformálták az általuk definiált, szempontjaiknak megfelelő rendszereket, ezért az aktuális meghatározások nem mindig alkotnak egységes egészet a teljes szakmai spektrumot lefedően. A zöld mustra célja a definíciók egybegyűjtése, egységes szemléletű vizsgálata, hierarchiájuk esetleges finomhangolása, vagy egyes definíciós üregek lefedésének kísérlete.

11

21

3 |

A DEFINÍCIÓK

ZÖLDFELÜLET: a település növényzettel fedett területe.

- Széles spektrumot lefedő, komplex fogalom.
- Területi tervezésbe jól integrálható.
- Térbeli helyett kétdimenziós felfogás.
- Komplexitása miatt egyes funkcióinak tagolásakor pontosításra, külön magyarázatra szorul, kiegészítő szavak használata szükségessé válhat.
- a települési szöveten (belterület) kívül, vagy annak peremén a lehatárolás bizonytalanná válik, s hiányos.

Attól függően, hogy a zöldfelületről milyen kontextusban beszélünk, jelentése más és más. Mást ért zöldfelület alatt a jogszabályi környezet, mást a tájépítészeti szakzsargon. A szó sokrétű jelentése az általa definiált rendkívül összetett organikus rendszerből következik.

Az összetett szó első tagja a zöld, amely alatt napjainkban – ha városi léptékről van szó – szinte mindenki a zöld növényzetet, zöld környezetet érti. A második szócska pedig újabb fontos információkat rejt magában: felület, vagyis két dimenziós kiterjedés. Tehát a „zöldet” oly messziről vizsgáljuk, hogy a harmadik dimenzió már elhanyagolhatóvá válik. Adódhat még egy plusz jelentés is, amely a levélfelületek összességére utal. Találó a kifejezés, hiszen szinte önmagát definiálja.

A kifejezés megalkotásának idejében elsősorban a városökológiai szempontok voltak a mérvadóak (természetesen az erősödő rekreációs igényeket sem szem elől tévesztve). Mi sem igazolja ezt jobban, mint a zöldfelület alkotórészeinek definiálásában megjelenő kifejezés: kondicionáló célú zöldfelületek². A frappánsan megalkotott szó értelme a rekreációt is magában hordozza, de mégis a városökológiai tartalom dominál. Tovább fűszerezi a helyzetet a már említett kétdimenziós, felületszerű felfogás is, amely a rekreáció kisebb léptékben háromdimenziós zöld környezetével ellentétben, a nagyobb léptékben érvényesülő, városi szinten is már hatással bíró felületek rendszerével számol. Nem is csoda, hisz a hetvenes évek derekán a környezetvédelem, az egészséges környezethez való jog először épül be a jogalkotó rendszerbe.

A zöldfelület, mint definíció elemzése során az elmélet és a szakmai gyakorlat furcsa kettősségére figyelhetünk fel: a „település” szó teljességet szimbolizáló jelentésével ellentétben – amely a kül- és belterületet is magában foglalja – a gyakorlat szerint, főként a törvényi szabályozásnak köszönhetően (OTÉK 9. §)³ a megvalósuló zöldfelületi rendszertervek az erdőterületek mellett elsősorban a belterületek zöldfelületeire koncentrálnak. A külterületen található „zöld” jelentőségénél kisebb hangsúlyt kap

(pl. a rendszeresen növényzettel borított szántóterületek, vagy egyéb vízgazdálkodási területek klimatikai kiegyenlítő szerepe).

ZÖLDFELÜLETI RENDSZER (Jámbor, 1982): a zöldterületen létesülő ún. zöldfelületi létesítmények, közparkok, véderdők, az egyes területfelhasználási kategóriák területein lévő közparkok és kertek, valamint az ezeket kiegészítő és összekapcsoló út- és térfásítások növényzete együttesen alkotja a település zöldfelületi rendszerét.

- Széles spektrumot lefedő, komplex fogalom.
- Csak a települési szöveten belül értelmezhető.
- Kimaradtak a rendszerből, a mezőgazdasági területek (vagyis csak a tartósan, állandóan növényzettel fedett területekre vonatkozik), valamint az egyéb biológiailag aktív vízfelületek (planktonok, hínárok, vízinövények)

A zöldfelületi rendszer definiálása nem egyszerű feladat, hiszen

a zöldfelület, mint a település élő növényzettel fedett biológiailag aktív területe, már önmagában egy sajátos rendszer (vagyis a felület szempontjából attól, hogy rendszernek nevezzük, még ugyanarról a felületről beszélünk), tehát valójában csak jelentésbeli hangsúlyváltásra próbáljuk felhívni a figyelmet. Demonstráljuk azt, hogy itt már – ahogy a kifejezés jelentéséből adódna – nem pusztán egy fizikai felületről van szó, hanem a városi ember rekreálódása szempontjából alapvető, részére feltárt

4 |

területek, ökológiailag is működő rendszeréről beszélünk. Továbbá a definícióban megfigyelhető egy csavar is, miszerint az organikus zöldfelületet valahogy át kellett fordítani területi kategóriává, hogy az alkalmazható legyen a területi tervezés során. Vagyis a definíció felsorolja mindazon területi kategóriákat, amelyen döntően zöldfelület van, s kiegészíti az ezeket összekötő területileg nehezen besorolható lineáris zöld kapcsolatokkal. Tehát egy hibrid kategória jön létre, amely részben területtel bír, részben

pedig csak eszmei területtel (lombkorona szint, amely a föld síkjában valójában burkolt felület). Leginkább a fásított köztér (Z-FK) kifejezésnél, mint területi kategóriánál figyelhető meg ez a furcsa helyzet, ahol jelentékeny zöldfelülettel bíró területről beszélünk, miközben paradox módon közel száz százalékgig burkolt felülettel van dolgunk.

A zöldfelületi rendszer feladata a város szempontjából alapvetően kettős: egyfelől a város ökológiai viszonyait javítani, másfelől a rekreációs

igényeket kielégíteni. Mindkét feladat más prioritásokat követel, így mindkettőnek megfelelő egyazon rendszert szinte lehetetlen definiálni. A magánhasználatú kertek például jelentős ökológiai kiegészítő szereppel bírnak egy város életében, ugyanakkor csak egy szűk tulajdonosi réteg rekreációs érdekeit képviselik. A városlakók összességének jó esetben csak mint látványelem, mint zöld háttér járulnak hozzá valamelyest a pszichikai felfrissüléshez. Az ökológiai, s rekreációs funkciót kettéválasztva azon-

ban tovább hangsúlyozhatnánk (majd megdupláznánk) a zöldfelületek jelentőségét és tisztább képet festhetnénk a szakmán kívülállók részére a valós helyzetről.

A zöldhálózat – mint kifejezés – kitűnő támaszt nyújthat a szakmának ebben a kérdésben, ugyanis lefedi a rekreációval kapcsolatos zöldfelületi feladatokat, igényeket, sőt még a városi szöveten kívül is működő rendszert alkot, tehát ki is bővíti azt. A zöldfelület pedig – esetleg a zöldstruktúra kifejezéssel megerősítve – rendkívül jól alkalmazható továbbra is a városökológiai szempontok hatékony érvényesítésére.

Egy zöldfelületi rendszerterv (városklíma, városökológia), megerősítve egy különálló zöldhálózati tervvel (szabad mozgáshoz, ill. gyülekezéshez való alapvető jog, valamint rekreációs lehetőség), könnyen átlátható, egyértelműbb célrendszerrel bíró, a politikusok számára is hatékonyabb „tervcsomag” lehetne tehát.

ZÖLDSTRUKTÚRA: a zöldfelületi elemek elrendeződése a települési szövetben.

- Színónímája a zöldfelületnek, jobban utal a három dimenziós térbeli rendszerre.
- Egyes irodalmak⁴ e kifejezést jóval összetettebb jelentéssel próbálják felruházni, amely így talán az eddigi részrendszereket összefűzve egy új, komplex fogalmat hozhat létre Nyugat-Európában, valami olyasfélét, mint a mi zöldfelületi rendszer kifejezésünk. A magyar nyelvben azonban ez a kifejezés pusztán a „zöld” fizikai összességét jelenti.

ZÖLDHÁLÓZAT: korlátozások nélkül, vagy részbeni korlátozással mindenki számára hozzáférhető, növényzettel bíró szabadterek rendszere.

- Alakjától, fenntartástól, vagy feltárástól függetlenül minden nyilvános zöldtér beletartozik.
- A városi szöveten kívül is alkalmazható.
- Széles, de jól lehatárolható spektrumot fed le.

- Jó gyakorlati alkalmazhatóság.
- A „zöld” szó miatt a városbelsőben korlátozott az alkalmazása.

A zöldfelület inkább városias indítatású fogalmával párhuzamosan – kicsit később ugyan, – de kialakultak a perem –és városon kívüli területek egyéb, „zölddel” kapcsolatos szakmai fogalmai is, mint például az ökológiai hálózat, zöld- vagy ökológiai folyosó is.

ÖKOLÓGIAI FOLYOSÓ (Gyulai, 1996): A faj egyedeinek élet- és szaporodási feltételeit kielégíteni képes, azonos, vagy különböző élőhelyeket összekötő tér azon része, amelyen keresztül az összeköttetés megvalósulhat. (az egyed szempontjából)

A folyosó két hasonló, magterületként számba vehető, azonos típusú élőhely közötti tér azon része, amelyen keresztül a két magterület között a két fajok populációi között génkicserélődés jöhet létre (a populációk szempontjából).

- Szintén jórészt a „zölddel” kapcsolatos kifejezés (a szó említése nélkül is), ami az élőhelyeket helyezi a középpontba, tehát a települések lakosságának szempontjait csak közvetetten, áttételesen szolgálja.
- Háromdimenziós értelmezés
- A zöldfolyosóval ellentétben természetes, vagy természetközeli élőhelyek folytonos láncolata alkalmas főként ökológiai folyosónak.
- Tulajdonviszonyoktól független rendszert képeznek

Az ökológiai magterületekből, élőhelytörédekekből és folyosókból összeálló ökológiai hálózat az élőhelyek szempontjait veszi figyelembe az emberével szemben, ebből következően csak közvetve szolgálhatja a városlakók érdekeit. A városi lakosságot szolgáló, jórészt zöld térrendszer tehát csak átfedésben lehet az ökológiai hálózattal, így más rendszert alkot.

ZÖLDFOLYOSÓ: beépítések közé ékelődő lineáris, jellemzően folytonos szövetet alkotó zöldterek együttese.

- Egyes irodalmak e definíciónak inkább ökológiai hangsúlyt kölcsönöznek^{5,6}, mások a város szerkezeti felépítésében betöltött fontos szerepét hangsúlyozzák⁷.
- Zöld organikus struktúra lévén a zöldfolyosók sokféle funkciót látnak, láthatnak el, de elsődlegesen az egybefüggő városi szövetet tagoló, fontos városökológiai szereppel bíró (frisslevegő csatornák, városi légkórzés), esetleg rekreációs funkciót is betöltő „térkígyóról” beszélhetünk, amely az őt alkotó élőhelyek természetközelségétől függően kisebb-nagyobb ökológiai feladatot is elláthat.
- Amennyiben a folyosót alkotó zöldterek dominánsan természetes, vagy természetközeli élőhelyek, akkor már ökológiai folyosóról is beszélünk. Vagyis a zöldfolyosók ökológiai folyosók is lehetnek egyben.
- Tulajdonviszonyoktól független, települési szintű fogalom.

A zöldfolyosó fogalmának definiálásakor a magyar szakmai nyelvhasználatban nehézséget jelent, hogy az angol nyelvterületen használatos green corridor és a greenway kifejezések a magyarban egyaránt zöldfolyosóként fordítottak⁸, s jelentésük ebből adódóan össze is mosódott, funkciójuk ezért nem tiszta. E két értelmezésében részben eltérő angol kifejezést a magyar szakmai nevezéktanban is célszerű lenne megkülönböztetni. A mozgást, közlekedést, utat szimbolizáló greenway kifejezést zöldút-nak fordíthatnánk, tehát a green corridor-nak megmaradhat a tükörfordításból is eredő zöldfolyosó kifejezés. Így a fogalommeghatározások a következőképp módosulnának:

ZÖLDFOLYOSÓ: beépítések közé ékelődő lineáris, jellemzően folytonos szövetet alkotó zöldterek együttese.

- Az angol fogalom tükörfordításából adódóan külföldi szakmai közegben, és fordításoknál is előnyös.
- Az összetett magyar kifejezés értelme a definíciót fedi, azt erősíti.

ZÖLDÚT⁹: olyan tervezett és fenntartott, emberi használatra feltárt lineáris, közhasználatú zöldterek hálózata, amely ökológiai, rekreációs, kulturális, esztétikai vagy egyéb – a fenntartható földhasználati koncepcióval összeegyeztethető – célokat szolgál.

- A feltárással és/vagy fenntartással nem rendelkező lineáris és hulladék zöldterek nem tartoznak ebbe a fogalomba.
- Morfológiájából adódóan a nagyobb egybefüggő zöldterek sem.
- Elsősorban a zöldben való szabad mozgást és időtöltést, vagyis a gyalogos, kerékpáros, vagy lovas közlekedést szolgálják. Az angol fogalom tükröfordításából adódóan külföldi szakmai közegben és fordításoknál is előnyös.
- Az összetett magyar kifejezés értelme a definíciót erősíti, bár az útról gyakran az autós közlekedésre szánt pályatest juthat eszünkbe.
- A magyar szakmai szóhasználatban még nem használt, „bevezetésre” váró, ezért eleinte furcsán ható kifejezés.
- Mint a zöldhálózat egyik alapvető építőköve, jól beilleszthető a szakmai kifejezések rendszerébe.

A szakmában időről időre előtűnő, de nemrégiben az Budapesti Agglomerációs Törvény kapcsán jelentős megerősítést nyert kifejezés a zöldövezet.

A ZÖLDÖVEZET¹⁰ az (agglomerációs) térség olyan (védett és nem védett) területei alkotják, amelyek biológiailag aktív, rendszeresen növényzettel fedett területek. A zöldövezetbe tartozik:

- a) az erdőgazdálkodási térség egy része, amely legalább 90%-ban erdőterület;
- b) a mezőgazdasági térség egy része, amely legalább 90%-ban távlatban is mezőgazdasági, illetve erdőterület;
- c) a térszerkezeti jelentőségű, a beépítésre szánt területbe ékelődő erdő- és zöldterület.

A zöldövezeten a „zöldövezet részét képező mezőgazdasági térségbe” tartozó területek kivételével beépítésre szánt települési terület nem jelölhető ki.

- A definíció önellentmondást tartalmaz, mivel a mezőgazdasági térség bizonyos részei tartoznak csak az övezetbe, tehát nem minden rendszeresen növényzettel fedett terület!
- Agglomerációs szinten alkalmazott, ezért kevésbé részletes, kevésbé érzékeny zöld kategória.
- A törvény a definícióban szemérmesen kerüli a zöldövezet célját és elsődleges feladatát, amely a nemzetközi szakirodalomban pedig erős hangsúlyt kap: a városok, települések összenövésének gátlása, korlátlan terjeszkedésük megakadályozása, rekreációs és településökológiai ki-egyenlítő területek biztosítása¹¹.

- A meghatározásban felsorolt térségek, területek közül kimaradtak a vízgazdálkodási, vízparti területek.
- Külön övezetként jelenik meg a törvényben a kertgazdasági terület is, holott ott is jelentős rendszeresen növényzettel fedett területek találhatóak.

A definíció igen ellentmondásos, ugyanis az első mondat szerint egy komplett zöldfelület definíciót találunk, amely a települési szöveten kívül is érvényes, viszont az övezetbe tartozó területek, térségek felsorolásakor egy drasztikus leszűkítésnek lehetünk tanúi. A települési szöveten kívüli zöldfelület helyett inkább a városi zöldterület egyfajta városon kívüli megfelelőjét, kiterjesztését vázolja a felsorolás. Egy erőteljesen szűkített programú zöldövezeti kategória kelet-

kezik, amelyből kimaradnak bizonyos, az (agglomerációs) térség olyan (védett és nem védett) területei, amelyek biológiailag aktív, rendszeresen növényzettel fedett területek, mint például a kertgazdasági területek egyes részei, a hullámterek, vagy a vízpartok területei stb. A törvényi definíciótól elvonatkoztatva talán szerencsésebb az angol green belt-ből kiinduló értelmezés, amely a jószándékú, de ellentmondásos „zöld”, megközelítéssel szemben indirekt módon, jellemzően a beépítéstől óvott területként határozza meg a zöldövezetet:

A ZÖLDÖVEZET¹² (szerk. Ongjerth Richárd, 1998) olyan földterület, általában a városok közelében, vagy körül, amely a beépítéstől állandó jelleggel megóvásra kerül.

- A definíció még kiegészíthető, pontosítható a kategóriába tartozó területek, térségek felsorolásával.

Az angolszász eredetű open space, a német nyelvterületen használt Freiraum, illetve a magyar zöldfelület kifejezések roppant sokrétűek, de a külföldi társakétól eltérően a magyar kifejezés bizonyos fokig lekorlátozza önmagát egyfelől a zöld szócska, másfelől a felület kétdimenziós hatása miatt. A külföldi társak jelentése egy-egy bővített, vagy új felfogású definícióval viszonylag rugalmasan változtatható volt, míg magyar társuk több szempontból is lemaradt e „versenyben”. A város, mint organikus rendszer komplexebb hozzáállást kívánt a különböző szakterületektől. A szakmai nomenklatúrában jelentkező ideiglenes űrt a szabadtér viszonylag új kifejezése szerencsésen kezdi betölteni.

A SZABADTÉR¹³ (Jámbor, 2000) felülről nyitott és az időjárás hatásainak kitett, az emberi használatra feltárt és tájépítészeti eszközökkel alakított külső tér.

- Háromdimenziós terekben gondolkozik.
- Térbeli teljességre törekszik, s szerencsésen nem köti magát a „zöld”-höz.
- Széles spektrumot lefedő fogalom.
- A városi átmeneti tereknél (1. ábra), a település peremén, vagy azon kívül bizonytalan lehet a lehatárolás.
- Inkább a városi szöveten belül alkalmazható fogalom.
- A fenntartással és/vagy feltárással nem rendelkező tereket (potenciális szabadtér) kirekeszti.

A SZABADSÁG TEREINEK ÚJ RENDSZERE

Az eddig felsorolt fogalmak mindegyike valamiféle térstruktúrát igyekszik lefedni, amelyek egytől-egyig szempontrendszerüknek megfelelően korlátozzák önmagukat vagy a városi térre koncentrálnak, vagy csak a városi szöveten kívüli világra, de ha

véletlenül mindkét térben otthonosan mozognának is, a már említett „zöld” korlátok lépnek akkor életbe. Szükség van tehát egy olyan átfogó, az ember szabadság érzetét elsődlegesen meghatározó térrendszer definiálására, amely egységesen kezeli és lefedi a lakosság által szabadon bejárható, megélhető „szabad” terek rendszerét. A fenti fogalmak némelyikének kiegészítéseivel és többek összegzésével (pl. nyilvános szabadterek rendszere + zöldhálózat) ugyan definiálhatjuk ezt a rendszert, de az így sosem lesz egységesen kezelhető, működő egész.

SZABADSÁGUNK KORLÁTAI

A demokrácia egyik legnagyobb vívmányának tekinti a szabadságot, amelyhez –szerinte– minden embernek joga van a Földön. Ezt az „életérzést” alapvetően két részre bonthatjuk: szellemi és fizikai szabadságra. Az elsőt bízzuk a filozófusokra, jogászokra és politikusokra, a másodikkal azonban nekünk építészeknek, tájépítészeknek kell megküzdenünk, illetve az ehhez szükséges környezetet megteremtőnk, vagy megőriznünk. A szabadon bejárható terek létfontosságúak számunkra, függetlenül attól, hogy azok a településen belül, vagy kívül helyezkednek el, hogy „szürkekék” (grey network), vagy „zöldek” (green network). Ezekben a terekben „él” a társadalom, ha nem otthon tartózkodik vagy dolgozik (2. ábra). Ez a térrendszer határozza meg mindennapjainkat, s végtelenségébe vetett hitünk tesz minket igazán szabaddá. Ennek a szinte végtelen variációkkal, mozgási lehetőséggel bíró rendszernek (3. ábra) a definiálásával, lehatárolásával azonban rádöbbenhetünk, hogy nem is olyan óriási ez a tér, mint azt gondolnánk. A létező nyílt és zárt, külső vagy belső terek összességének csak apró töredéke az, amit valójában szabadon bejárhatunk, viszont vigasztaló lehet, hogy „szabad börtönünk” ablakából gyönyörű a kilátás (4. ábra), vagyis a környező táj (a városi is).

A rendszerváltás előtti idők szabadságát más arányok jellemezték, mint napjainkét. A szellem szabadsága erőteljesen korlátozva volt, viszont a fizikai szabadság – az állami tulajdonok (vagyis minenképp tulajdon) révén – lényegesen nagyobb volt, mint az a privatizációt követő időkben. Szinte bárhová mehettünk, mert az állam tulajdonán, vagyis a közös tulajdonon lépdeltünk. Ennek az óriási fizikai szabadságnak az „elvesztése” még nem tudatosult bennünk, mert a szellem szabadságának kiteljesedése (demokratikus változások) lekötötte figyelmünk, de előbb–utóbb szembesülnünk kell ezzel a jogilag már létező ténnyel. E térrendszert tehát definiálnunk kell, hogy egységesen kezelhessük, javíthassunk minőségén, ha már mennyiségén változtatni csak keveset tudunk.

A TÉRRENDSZER MEGHATÁROZÁSA

E „szabad” térrendszer részeit már korábban többször is definiálták, más rendszerek részeként (pl. nyilvános zöldfelület), de egységesen sosem volt igazán használatos. A rendszert alkotó elemi egység a NYILVÁNOS TÉR, vagy KÖZHASZNÁLATÚ TÉR. Nollí ábrázolta először Róma belvárosát oly módon, hogy a város polgárai által szabadon bejárható terek voltak a rajzon láthatóak (5. ábra). (Táj)Építészeti használatban a nyilvános vagy közhasználatú terek a városi szövethez kötődnek, de a valóságban azok behálózják a települések közötti hatalmas zöld- és egyéb tereket is. Tehát a KÖZHASZNÁLATÚ, VAGY NYILVÁNOS TÉR: korlátozások nélkül vagy részbeni korlátozással mindenki számára hozzáférhető tér.

A korlátozások nélkül vagy részbeni korlátozással mindenki számára hozzáférhető terek térbeli összességét KÖZHASZNÁLATÚ, VAGY NYILVÁNOS TÉRRENDSZERnek nevezzük.

- A részbeni korlátozás lehet belépődíj, vagy időbeni korlátozás (nyitva tartás), de semmiképp sem lehet a használók körére vonatkozó megkülönböztetés.

71

- Lehatárolása, ábrázolása léptéktől függően nehézségekbe ütközhet (pl. emeletek nyilvános belső tereinek megjelenítési nehézségei).
- Az építészeti és tájépítészeti szakterületeket egyaránt érinti, ezáltal teljességében szinte sohasem tud érvényre jutni, működőképes, egységes egészt alkotni.
- Belső, tisztán építészeti terek is beletartoznak a kifejezésbe.
- Érezhetően a városi szövethez kötődő régóta használatos kifejezés, ezért azon kívüli értelmezése furcsán hat.
- A nyilvános, vagy közhasználatú kifejezések inkább jelzőként funkcionálnak más térrendszerek altípusainak definiálásában (pl. közhasználatú zöldfelület), mint komplex önálló térrendszert alkotó fogalmak.
- Háromdimenziós értelmezés
- Térelmeinek méretében nagyságrendi különbségek is adódhatnak (pl.: köz WC egy aluljáróban, vagy mondjuk a budai erdők).

A nyilvános térrendszer teljességében csak szoros építészeti és tájépítészeti partneri viszony esetén kezelhető működőképes egységes rendszerként.

Létezése inkább filozófiai szinten meghatározó, ugyanakkor – a fenti megállapítások tükrében – tervezési szintű komplex használata nehézségekbe ütközik (kétséges). A tisztán belső, építészeti tereket levonva azonban, egy rendkívül jól használható – továbbra is komplex – térrendszert definiálhatunk, melyet a nyilvános szabadterek és –zöldterek együttes rendszere alkothatna. A pontos meghatározáshoz azonban a szabadterf definíció részbeni módosítására, „kitágítására” lenne szükség, vagyis:

a SZABADTÉR nyitott és az időjárás hatásainak kitett tér.

- A tájépítészeti fontos terek teljes spektrumát lefedti.
- Az ember által kevésbé befolyásolt, vagy esetleg erőteljesen befolyásolt, de nem feltétlen emberi használatra feltárt tereket is definiálja.
- A városperemen és a városi szöveten kívül is használható.
- Segíti az alrendszerek pontos definiálását, hierarchikus „rendet” terem a szakterület részrendszerei között.
- Speciális átmeneti városi tereknél konkrétan lehatárolást biztosít (nem feltétlenül csak felülről nyitott, valamint a külső–belső „vitat” kezelni képes)

A KÖZHASZNÁLATÚ SZABADTÉR: nyitott és az időjárás hatásainak kitett, korlátozások nélkül, vagy részben korlátozottan, mindenki számára hozzáférhető külső tér.

- Olyan terület, ahova „szabad” menni. A KÖZHASZNÁLATÚ SZABADTÉR RENDSZER: a közhasználatú szabadterek hierarchikus rendszere.
- Szabadságunk fizikai záloga.
- Az (emberi használatra) feltárt területeinek jelölésével (kivonásával) szemléltethetjük a köz számára fontos szabad–, még kiaknázatlan, alulkezelt terek összességét, az aktuális rendszer hatékonyságát.
- Tudatosítja korlátainkat.
- Lehatárolása segíti a rendszerben való gondolkodást a laikusok számára is.
- Szemléletes, mindenki számára fontos.

Ezzel a definícióval sikerülhet egy olyan komplex, a városi szövetől független, tájépítészeti, építészeti, leg átfogó térrendszert meghatározunk, amely a jövőben egyre nagyobb jelentőséggel bírhat majd. Ezekben a terekben, ezekből a terekből éljük meg Magyarországot, a körülöttünk

lévő világot. A nyilvános szabad-
tér rendszer mennyisége, eloszlása
és minősége az a tényező, amely szinte
a legmeghatározóbb minden szinten,
az adott közösség szempontjából.

MELLÉKLET:

GREEN CORRIDORS (London Plan
2004): This refers relatively continuous
areas of open space leading through
the built environment, which may
be linked and may not be publicly
accessible. They may allow animals
and plants to be found further into the
built-up area than would otherwise be
the case and provide an extension to
the habitats of the sites they connect.

REGIONAL GREEN CORRIDOR
(Evert, J–K. Hrsg. 2001): Large-scale,
linear green space in urban
agglomerations, which may have
intermittent agricultural and wooded
areas, and is intended to prevent
further agglomeration of the urban
areas.

GREENWAY (Ahern, J. 1995):
Greenways are networks of land
containing linear elements that are
planned, designed and managed for
multiple purposes including ecological,
recreational, cultural, aesthetic or
other purposes compatible with the
concept of sustainable land use.

GREEN BELT (Evert, J–K. Hrsg.
2001): Continuous open land, up to
several kilometres in/with around
towns or cities, usually in agricultural
use, and often containing parkland,
woodland and sportsgrounds, which
is maintained free from major
developments by means of planning
controls, in order to contain urban
growth, and fulfill local recreational
requirements and climatic functions.

Felhasznált irodalom:

2005. évi LXIV. törvény a Budapes-
ti Agglomeráció Területrendezési Ter-
véről, III. Fejezet 13.§
Ahern, J. (1995): 'Greenways
as a planning strategy'. Land-
scape and urban planning, Volu-
me 33 Nos (October), pp. 1–3.
Ann Carol Werquin (Szerk.) et al.
(2005): Green structure an urban plan-
ning – final report, COST Action C11,
ESF COST Office
Csemez A. (2001): VI. 3.
Dél-Budakörnyéki Zöld Öv (Green Belt)
pilot projekt: Zöldfolyosó-rendszer
(Greenway System) kialakítása (tanul-
mány), SZIE Tájérvizelési és Területfej-
lesztési Tanszék, Budapest
Greater London Authority [2004]: Guide
to Preparing Open Space Strategies, The
London Plan – Spatial Development

Strategy for Greater London, p. 13.
Gyulai I. (1996): Ökológiai folyosók,
zöld folyosók: tisztázatlan fogalmak
a biológiai változatosság megőrzésé-
nek stratégiájában. Természet Világa,
1996/II. különszám pp. 41–43.

Jámbor I., Szilágyi Kinga (1996):
Zöldfelületrendezés, Budapest, BCE TK
KTT p. 1.

Jámbor I. (2000): Kertépíté-
szeti tér, szabad tér, zöld tér.
Tájépítészet 1(1) pp. 8–11.

Klaus-Jürgen Evert Hrsg. (2001): Lexi-
kon – Landschaft- und Stadtplanung,
IFLA – Springer Berlin

Kovács I. (szerk.) (1998): Országos
Településrendezési és Építési Követel-
mények, Budapest, Építésügyi Tájékoz-
tatási Központ Kft., p. 19.

Nagy I.R. (2004): A hálózatok csapdájá-
ban: Ökológiai hálózat – zöldhálózat.
BKÁE Tájvédelmi és Tájrehabilitációs
Tanszék, Budapest (kézirat) p. 30.

Ongjerth R. (szerk.) (1998): A szubur-
banizációs lakáskérdés megoldásának
vizsgálata, Zöldövezet (zöld gyűrű,
zöld ék) létrehozása és fenntartása az
angol Green Belt rendszer tapasztal-
atainak figyelembevételével, elemző
tanulmány. Budapest, Studio Metro-
politana Urbanisztikai Kutató Központ
Kht. p. 54.

Szabadtér konferencia, 2000 Debrecen

SUMMARY

After the political fall of 1989 in Hungary alterations of the society and alterations of the use of the land can be seen. The conversion of the land use is the most conspicuous in the western part of Hungary and in the urban fringe of the capital. Newer and newer demands appeared generating brand new expectations in the field of landscape architecture, too. Answering to these expectations the profession has started it's own renewal. Year to year, professional terms have been redefined, and new definitions have appeared. The various specialities in the profession made their own changes resulting

slightly different meanings of definitions and sometimes a bit of confusion of the hierarchy of terms from the holistic point of view.

The aim of this green muster is to collect the Hungarian 'green' definitions used in the profession (green open space, green corridor, green way, green belt etc.) and tune them a bit. The paper is based on a uniform examination, and tries to define a new spatial network based on public open spaces.